

รายการอ้างอิง

เอกสารพิเศษ

"กรมพระยาดำรงฯ ตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้(18 พ.ค. 2456)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 ม.3.3/3.

"กะประมาณเงินรายได้ของรถไฟสายใต้ในวันหนึ่งๆ". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 น.36/37.

"ข้าหลวงพิเศษตรวจราชการเมืองสงขลาและพัทลุง ร.ศ. 114". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.47/14.

"ตั้งตำแหน่งข้าหลวงเทศาภิบาล". เทศาภิบาล เล่ม 1 แผ่นที่ 5 วันที่ 1 ส.ค.ร.ศ.125.หน้า 316

"ท้องตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีกลาโหมถึงเจ้าพระยามหาเสนาฯ เมืองสงขลา เรื่องขอแรงพวกเจ้าภาษีทางกรุงเทพฯนำเรือบรรทุกสิ่งของพระราชทานออกมา แล้วให้จัดครุวงบรรทุกเรือส่งไป ณ กรุงเทพฯ". หอสมุดวชิรญาณ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1201 เลขที่ 248.

"ท้องตราเรื่องเรียกประกันหญิงที่ออกไปต่างเมืองและมีผู้ลักพาเด็กหญิงคนไทย(สงขลา)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.47/7.

"นายชั้นปักจิ้น(จีนแคะ)ขอจับจองที่ดินจังหวัดสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 กษ. 10/6.

"ใบอนุญาตภาษีอากรต่างๆ ทางมณฑลตะวันตก ในปีจำนวน ศก 115". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค 14.4ข/18.

"ใบอนุญาตภาษีอากรว่าประมูลมณฑลภูเก็ต มณฑลชุมพร มณฑลนครศรีธรรมราช 3 มณฑล จำนวน ศก 116". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค 14.4ข/13.

"ใบบอกเจ้าพระยากลาโหม เรื่องส่งเงินภาษีอากรต่างๆ". หอสมุดวชิรญาณ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1211.

"ใบบอกพระยาพัทลุงถึงขุนธนมบัติ ว่าด้วยจะแบ่งเมืองตรังให้กับที่เปลี่ยน แล้วจะขอเมืองพะว้าไว้ให้รวมอยู่กับเมืองตรังตามเดิม". หอสมุดวชิรญาณ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1210. เลขที่ 170.

"ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องการวางสายโทรเลขเมืองสงขลาตั้งแต่ชายแดนเมืองนครศรีธรรมราชไปจนถึงพรหมแดนเมืองไทรบุรี". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/2 (93).

"ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องเงินช่วยโหลงกล่าวโทษหลวงสวัสดิ์บุรีรัมย์และพรรคพวกรวม 39 คน". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/2 (88).

"ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องเงินอื่บรรทุกสุราจีนต่างประเทศมาในเมืองสงขลาและไม่ยอมเสียภาษี

- อ้างว่าเป็นคนในบังคับฝรั่งเศส". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (229).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องตอบให้ตรวจบ่อนเบี้ย ไป ถั่ว ในแขวงเมืองสงขลาและเมืองขึ้นในจำนวน ศก 109.ให้สิ้นเชิง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (177).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องพระยาสมบัติภริมย์ผู้รักษาวาราชการเมืองสงขลาส่งเงินกำไรภาษีฝิ่น มอบให้สมุหพระกลาโหม". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (218).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องรายการสิ่งของที่ส่งมาร่วมแสดงนิทรรศการในโอกาสกรุงเทพฯครบรอบ 100 ปี". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (108-114).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องรายการสิ่งของที่ส่งมาร่วมแสดงนิทรรศการในโอกาสกรุงเทพฯครบรอบ 100 ปี(เพิ่มเติม)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (115-1116).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องลูกค้าเมืองสงขลาได้ซื้อดินปืนจากเมืองสิงคโปร์". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (36).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องส่งกระเบื้อง อิฐ". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (4,32).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องหนังสือพระยาสุนทรานุรักษ์ผู้รักษาวาราชการเมืองสงขลาถึงสมุหพระกลาโหม เรื่องขอรับทำภาษีฝิ่นร้อยชักสาม ปีฉลู เอกศก". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/2 (65).
- "ใบบอกเมืองสงขลา เรื่องหนังสือพระยาสุนทรานุรักษ์ผู้รักษาวาราชการเมืองสงขลาถึงสมุหพระกลาโหม เรื่องส่งผ้าพื้นสีต่างๆ กันแข่งตัวเปี้ยะมาให้สมุหพระกลาโหม". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.12ก/1 (81).
- "บัญชีเรียกค่าธรรมเนียมเรือลูกค้าที่เมืองสิงคโปร์ ค.ศ. 1896". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กต.(ล) 15 เล่ม 4.
- "ประกาศกระทรวงคมนาคม แผนกรถไฟ". ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 35 ภาค 1 วันที่ 23 มิ.ย. 2461 หน้า 655.
- "ประกาศตั้งมณฑลปัตตานี". เทศาภิบาล เล่ม 2 แผ่นที่ 7 วันที่ 1 ตุลาคม ร.ศ. 126 หน้า 1.
- "ประกาศเรียกตำแหน่งข้าหลวงต่างๆ (3 เมษายน พ.ศ. 2456)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 ม 2/6.
- "ประกาศเรื่องที่ดินของนายอำเภอเมืองสงขลา ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน ร.ศ. 129". ธนารักษ์พื้นที่ จังหวัดสงขลา.
- "พระยารัษฎานุประดิษฐ์ขอให้อำนวยการพิมพ์ตัวยกเว้นการเกณฑ์จ้างเพื่อบำรุงการเพาะปลูก วันที่ 23 มกราคม ร.ศ. 126.". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส.13/323 เล่ม 17.
- "รายละเอียดประมาณการปลูกต้นยางรับเบอร์เมืองตรัง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กษ. 10.2/5.

- "รายงานการประชุมเทศบาล พ.ศ. 2456(12 สิงหาคม 2456)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 ม.1/56.
- "รายงานพระยาสุฤทธิ เรื่องตรวจราชการมณฑลนครศรีธรรมราช (ร.ศ. 113)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม. 2.14/22.
- "รายงานมิสเตอร์กูเปร์ว่าตรวจการเพาะปลูกต้นยางอินเดีย พระราชหัตถเลขาถึงกรมพระยาดำรงราชานุภาพ วันที่ 28 กันยายน 2444". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กษ. 10.2/1.
- "รายงานราชการมณฑลนครศรีธรรมราช". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม. 7/19.
- "เรื่องข้าหลวงเกษตรมณฑลภูเก็ตส่งรายงานตรวจราชการ". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส. 13/611.
- "เรื่องคดีความการจัดการทรัพย์สินระหว่างอำแดงฉิวเอียดกับจีนซง ซึ่งหย่าขาดจากกัน". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 รล-กท./39 หน้า 285-286.
- "เรื่องเงินส่วยทางเมืองสงขลา พัทลุง ยี่ริง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.13.2/6.
- "เรื่องเงินชุนหวนจับจองที่ดินตำบลท่าจิวท้องที่อำเภอเมือง นครศรีธรรมราช ร.ศ. 130". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 กษ.10/3.
- "เรื่องเงินบุญเลขที่หลวงตรักภักดีเป็นลูกหนี้เงินกังซุย". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 รล-กท./63.
- "เรื่องเงินยงเวยชาวเมืองสิงคโปร์ฟ้องร้องเจ้าเมืองกลันตันไม่ยอมชำระความให้". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.4 ม รล-กท/15 หน้า 282-288.
- "เรื่องเงินยี่ก่องเรียนถูกเจ้าเมืองกลันตันกลั่นแกล้ง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 รล-กท./21 หน้า 158-167.
- "เรื่องจำกัดยาง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. 3(สร.) 0201.34/1.
- "เรื่องจำนวนบ้านเรือนและวัดเมืองสงขลา ก่อน พ.ศ. 2440". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม. 53/1.
- "เรื่องจัดอาคารฝืนหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันตก". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14.1ก/8.
- "เรื่องจับสุราเถื่อนในบ้านพระยาวิเชียรคีรี". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14/8.
- "เรื่องตั้งนายอากรวังนกเมืองสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กท.เล่ม 40 จ.ศ. 1245.
- "เรื่องนำตั้งนายอากรวังนก 1 เมือง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 รล-กท.เลขที่ 86.
- "เรื่องบาญแผนกผู้ที่มารับประมูลภาษีอากรในกรุงแลหัวเมืองต่างๆ". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14.3/10.
- "เรื่องบาญแผนกภาษีอากร". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค./52.
- "เรื่องเบี้ยบ้านาญพระยาวิเชียรคีรี พระยาศรีธรรมราช". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.19/128.

- "เรื่องปักปันแขวงการปกครองหัวเมือง". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.2.1/9.
- "เรื่องโปรดเกล้าฯให้เรียกที่ว่าการมณฑลว่า ศาลารัฐบาล ที่ว่าการเมืองว่า ศาลากลาง ที่ว่าการอำเภอว่าที่ว่าการ". เทศาภิบาล เล่ม 7 แผ่นที่ 37 วันที่ 11 เมษายน ร.ศ. 128.
- "เรื่องผลประโยชน์และจัดการต่างๆในเมืองสงขลา พัทลุง แลนคร(16เม.ย. – 20 ต.ค. 115)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.47/14.
- "เรื่องภาษีอากรต่างๆเมืองสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14.4/9.
- "เรื่องมิสเตอร์แกรแฮมขอโอนที่ดินตำบลบางนรา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. กส.9.2/2879.
- "เรื่องยกเมืองตรังภูวราชขึ้นเมืองนคร และยกเมืองสตูลและละงูขึ้นเมืองสงขลา". หอสมุดวชิรญาณ. จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1173 เลขที่ 2/6.
- "เรื่องราวหลวงอุดมภักดี". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ย.12/32.
- "เรื่องเลิกบ่อนไก่ เลิกด่านเมืองสงขลา (3 เม.ย. ร.ศ. 115)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ ร.5 ม. 99/51.
- "เรื่องว่าด้วยให้เมืองไทรบุรี เมืองปลิด เมืองสตูลส่งต้นไม้ทองต้นไม้เงิน เครื่องราชบรรณาการมาทางเมืองสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กน.จ.ศ. 1231-1232 เล่ม 22 หน้า 89-90.
- "เรื่องศุขาภิบาลตำบลตลาดเมืองสงขลา ร.ศ. 128 (25-26 สิงหาคม ร.ศ. 128)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.12.2/7.
- "เรื่องสร้างตลาดเมืองสงขลา (8-16 เม.ย. ร.ศ. 115)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.24.1/7.
- "เรื่องสวนกาแฟเมืองสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.18.1/1.
- "เรื่องหนังสือเจ้าพระยาอัศรมหาเสนาฯ ถึงพระยาเพชรบุรี พระยาปทุมธานี และพระยาถลาง เรื่องความ สิ้นค้าและอำพันสำหรับทำยา". หอวชิรญาณ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1182.
- "เรื่องอาการต่างๆเมืองชายทะเลตะวันตก". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14.4ข/6.
- "เรื่องอาการรักษาเกาะรังนก (7 ส.ค.-24 มิ.ย. 128)". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14.2ก/50.
- "เรื่องอาการรังนก". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.6 ค./20 เลขที่ 6.
- "เรื่องอาการรังนกหัวเมืองชายทะเลฝั่งตะวันตก". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ค.14.4ข/3.
- "เรื่องอำแดงต้องภรรยาจีนฮองก็ตั้งบ้านเรือนอยู่เมืองตานีเข้าไปยื่นเรื่องราวร้องทุกข์ ณ กรุงเทพฯ". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กน./13 หน้า 144-149.
- "สรุปเรื่องที่ดินตามประกาศของนายอำเภอเมืองสงขลา ลงวันที่ 1 พฤศจิกายน ร.ศ. 129". ธนารักษ์พื้นที่จังหวัดสงขลา.
- "สารตราเจ้าพระยาอัศรมหาเสนาบดีถึงพระยาศรีธรรมมาโคกราช เรื่องแบ่งปันเขตแดนระหว่าง

เมืองไทรบุรี เมืองกะบังปาสุ สะตุน ปลิส คราวตั้งเมืองกะบังปาสุ สะตุน และปลิส".

หอสมุดวชิรญาณ จดหมายเหตุรัชกาลที่ 3 จ.ศ. 1204 เลขที่ 26.

"สารตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีถึงเจ้าพระยาสงขลา เรื่องจีนแสวงร้องทุกข์กล่าวโทษ
เจ้าพระยาสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 รล-กน./9.

"สารตราเจ้าพระยาอัครมหาเสนาบดีถึงพระยาวิเชียรคีรี เรื่องชำระความจีนสลัด". หอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ. ร.4 รล-กน./5. หน้า 145-161

"สารตราตั้งนายอากรบ่อนเบี้ยเมืองสงขลา-จะนะ". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กน.เล่ม 40.จ.ศ.
1245.

"สารตราตอบเมืองสงขลา เรื่องให้พระสังฆาภิรมย์แม่กองออกมาตามถ้อยคำพระยาอนุรักษภูเบศร์
(ถัด) ผู้ช่วยราชการเมืองสงขลา". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กน. เล่ม 20 จ.ศ. 1242.

"เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยเสด็จตรวจราชการหัวเมืองปักษ์ใต้". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 ม.
2.14/74.

"สัญญาเดินเรือเมล์ระหว่างกรุงเทพฯกับหัวเมืองปักษ์ใต้ (2 เม.ย.122-10 ก.ค. 128)". หอจดหมายเหตุ
แห่งชาติ. ร.5 ค.4.4/2.

"หลวงอุดมภักดี". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.5 กษ. 6.5/88.

"Report on the Trade of The Monthons of Nakonsritamarat and Patani for the Year 1908".
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. B.P.P.3/13..

"Report on the Trade of The Monthons of Nakonsritamarat and Patani for the Year 1909".
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. B.P.P.3/14..

"Report on the Trade of The Monthons of Nakonsritamarat and Patani for the Year 1909".
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. B.P.P.3/15..

"Report on the Trade of The Monthons of Nakonsritamarat and Patani for the Year 1910-
1911". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. B.P.P.3/18..

"Report on the Trade of The Monthons of Nakonsritamarat and Patani for the Year 1913".
หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. B.P.P.3/24..

"Report on the Trade of The Monthons of Nakonsritamarat and Patani for the Year 1913-
1914". หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. B.P.P.3/25..

หนังสือภาษาไทย

การสัมมนาทางวิชาการเรื่อง สงขลาศึกษา : ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองสงขลา.

กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด, 2535. (ระหว่างวันที่ 27-29 สิงหาคม พ.ศ. 2534 ณ สถาบันทักษิณคดีศึกษา จังหวัดสงขลา)

กิตติ ตันไทย. โครงการเศรษฐกิจท้องถิ่นลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา : ศึกษาเฉพาะกรณีข้าวและ

ยางพารา ตั้งแต่ พ.ศ. 239-2539. สงขลา : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2545. (อัดสำเนา).

กี เทรบุยส์ สมยศ พุ่งหัว และเอมอร เทรบุยส์ . "ความเป็นมาและแนวโน้มวิวัฒนาการของการเกษตรกรรมบริเวณคาบสมุทรสทิงพระ" ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรสทิงพระ. สถาพร ศรีสังข์จ้ง(บรรณาธิการ). กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2528.

เขมานันท์(บรรณาธิการ). ภูมิพลของแผ่นดิน ทะเลสาบสงขลา มรดกธรรมชาติและวัฒนธรรม....

กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ, 2543.

คณะกรรมการรวบรวมและค้นคว้าเกี่ยวกับพระราชนิพนธ์ ฯลฯ ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระบรมราชูปถัมภ์(รวบรวม). อักษรานุกรมนามสกุลพระราชทานในพระบาทสมเด็จพระรามาธิบดีศรีสินทรมหาวชิราวุธพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัท พี เพรสจำกัด, 2544.

คนดีในอดีต. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บรรณาคม, 2513.(มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตยรวบรวมพิมพ์เป็นอนุสรณ์)

ครอว์ฟอร์ด. เอกสารของครอว์ฟอร์ด. แปลโดย ไพโรจน์ เกษเม่นกิจ. นครหลวงกรุงเทพธนบุรี : โรงพิมพ์การศาสนา, 2515.

คุชแมน, เจนนิเฟอร์ เวย์น. การค้าทางเรือสำเภา จีน-สยาม ยุคต้นรัตนโกสินทร์. แปลโดย ชื่นจิตต์ อ่ำไพพรรณ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ร่วมกับมูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2528.

งานพระราชทานเพลิงศพนางเส่นหามนตรี(เกสร สุคนธ์หงส์). ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2527.(

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯพระราชทานเพลิงศพนางเส่นหามนตรี(เกสร สุคนธ์หงส์)เป็นกรณีพิเศษ ณ วัดโคกสมาณคุณ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา วันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ. 2527)

งานพระราชทานเพลิงศพนายชชาติ ประธานราษฎร์นิกร ท.ช. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2523.(ณ เมรุ

- วัดโคกสมาณคุณ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา วันศุกร์ที่ 25 กรกฎาคม พ.ศ. 2523)
 “จดหมายเหตุคณะพ่อค้าฝรั่งเศสในแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ภาคที่ 4” ใน ประชุมพงศาวดาร เล่ม 25. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2511.
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1171-1173. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2513.
 (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิมพ์ในวันพระบรมราชสมภพครบ 202 ปี 24 กุมภาพันธ์ 2513)
- จดหมายเหตุรัชกาลที่ 2 จ.ศ. 1173. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาพระสุเมรุ, 2514. (มูลนิธิพระบรมราชานุสรณ์พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยในพระบรมราชูปถัมภ์จัดพิมพ์ในวันพระบรมราชสมภพครบ 203 ปี 24 กุมภาพันธ์ 2514)
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. จดหมายเหตุเสด็จประพาสต่างประเทศในรัชกาลที่ 5
เสด็จเมืองสิงคโปร์ แลเมืองเบตาเวียครั้งแรก แลเสด็จประพาสอินเดีย. พิมพ์ครั้งที่ 2.
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2468. (เจ้าภาพพิมพ์ในจารพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหลวงอดิศรอุดมเดช ณ เมรุท้องสนามหลวง พ.ศ. 2468)
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชหัตถเลขา เรื่องเสด็จประพาสแหลมมลายู.
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2506.
- จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์. ระยะทางเสด็จพระราชดำเนินประพาสทางบก ทางเรือ รอบแหลมมลายู รัตนโกสินทรศก 109. 2 เล่ม
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2507.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีต. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, 2533.
- ชมรมรวบรวมเรื่องเมืองหาดใหญ่. บันทึกความทรงจำของนาย ถวัลย์ วาณิชยกูล. (เอกสารไม่ตีพิมพ์).
- ชมรมรวบรวมเรื่องเมืองหาดใหญ่. บันทึกความทรงจำของนาย พลับ ไชยวงศ์. (เอกสารไม่ตีพิมพ์).
- ชวลิต อังวิthyาร. การแลกเปลี่ยนและการค้าข้าวบริเวณชุมชนรอบทะเลสาบสงขลา.
 กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.), 2544.
- ชวลิต อังวิthyาร. เงินตราที่พบในนครศรีธรรมราช. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2542.
- ชีวประวัติและอุดมการณ์อาจารย์สนั่น นิรัญวราชาติ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2541. (พิมพ์เป็นที่ระลึกครบรอบ 84 ปี).
- ชุมนุมนักเรียนเก่า 100 ปี มหาวิทยาลัยราชภัฏ 2540. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2540.
- ชูสินอนุสรณ์. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2545. (หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพนายชูสิน โคนันท์)

- ณ เมรุวัดสุทธสังฆาราม อ.เมือง จ.สุทฺล วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2545).
- ณ สงขลา รวมญาติ ครั้งที่ 16. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2543.(ณ โรงแรมดิเอเมอรัลด์ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพมหานคร วันอาทิตย์ที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2543).
- ดร.ณี แก้วม่วง และคณะ. "จีน : ผู้คนและวัฒนธรรมในภาคใต้" สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. 2. (2529). : 815-834.
- ตำราราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. เทศาภิบาล. พิมพ์ครั้งที่ 2. ศิลปวัฒนธรรมฉบับพิเศษ. กรุงเทพมหานคร : มติชน, 2545.
- ตำราราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ประวัติเจ้าพระยามรราช(ปั้น สุขุม).. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2518.
- ตำราราชานุกาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. ลัทธิธรรมเนียมต่างๆ. เล่ม 2. นครหลวง กรุงเทพมหานคร : เจริญรัตน์การพิมพ์, 2515.
- ทอง คงมสุสโร มุณีเพชรรัตน์, พระอุปัชฌาย์. คู่มืออุบาสกและคู่มือ พ่อบ้านแม่เรือน. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2546.(อนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ คุณพ่อสงวน วงศ์วานิช ณ ฌาปนกิจสถานวัดมหัตตมังคลาราม(วัดหาดใหญ่ใน) อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา วันพฤหัสบดีที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2546).
- ทายาทหลวงสำเร็จกิจกรจางวาง. กรุงเทพมหานคร : บริษัทเมอริ์พรีนธ์ จำกัด, 2512.
- ทิพากรวงศ์, พระยา. พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 เล่ม 2. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2504.
- ทิวา ศุภจรรยา. "สภาพภูมิศาสตร์และการตั้งถิ่นฐานบริเวณเมืองสงขลา" ใน การสัมมนาทางวิชาการสงขลาศึกษา ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองสงขลา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2535.
- ที่ระลึกงานฌาปนกิจศพ คุณแม่เงยเยาว์ โปธิสาร. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2535.(ณ ฌาปนสถานวัดหัวป้อมนอก วันเสาร์ที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2535).
- ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ นายแพทย์บุญจอง ศิริวงศ์. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2537.
- ที่ระลึกวันสถาปนาเทศบาลเมืองสงขลา 10 ธันวาคม 2497. สงขลา : ห้างหุ้นส่วนจำกัดสงขลาพานิช, สุเมธการพิมพ์และสมบูรณ์การพิมพ์, 2497.
- เทศบาลเมืองสงขลา พิธีเปิดอาคารสำนักงานเทศบาลเมืองสงขลา 17 กุมภาพันธ์ 2528. สงขลา : เทมการพิมพ์, 2528.
- เทิร์นบูลล์, ซี แมรี่. ประวัติศาสตร์มาเลเซีย สิงคโปร์ และบรูไน. แปลโดย ทองสุก เกตุโรจน์. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2540.

ไทยน้อย(นามแฝง). บุคคลสำคัญของไทย. กรุงเทพมหานคร : คลังวิทยา, 2505.

ธนพล สารระนาด. อนุสรณ์ในการพระราชทานเพลิงศพนายแพทย์บุญส่ง เลขะกุล.

กรุงเทพมหานคร : ด้านสุภาคารพิมพ์, 2535.(ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันเสาร์ที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2535).

ธาราพงศ์ ศรีสุชาติ. "ชุมชนแรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์บริเวณพะโคะและใกล้เคียง" ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรมหานคร. สถาพร ศรีสังข์จ้ง(บรรณาธิการ)

กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2528.

นริศรานวัตติวงศ์, สมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมพระยา. จดหมายระยะทางไปแหลมมลายู ร.ศ.121. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัทชินทรการพิมพ์ จำกัด, 2539. (พิมพ์เพื่อทุนนริศ 28 เมษายน พ.ศ. 2539).

นิธิ เอียวศรีวงศ์. กรุงแตก พระเจ้าตากและประวัติศาสตร์ไทย ว่าด้วยประวัติศาสตร์และประวัติศาสตร์นิพนธ์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มติชน, 2537.

บริหารเงินตรา, สำนัก. กรมธนารักษ์. วิวัฒนาการเงินตราไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทดาวฤกษ์ จำกัด(หนึ่งในกลุ่มบริษัททีเอ็ม), 2545.

โบราณคดีและพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ, สำนัก กรมศิลปากร. พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ สงขลา.. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สมพันธ์ จำกัด, 2543.

ปก แก้วกาญจน์. การค้าทางเรือบริเวณลุ่มทะเลสาบสงขลา. สงขลา : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2540.

ประชุมพงศาวดาร เล่ม 25. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2511.

ประทุม ชุ่มเพ็งพันธุ์. "สภาพการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมของดินแดนรอบทะเลสาบสงขลา" ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรมหานคร. สถาพร ศรีสังข์จ้ง (บรรณาธิการ)

กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2528.

ประยูรศักดิ์ ชลาชนเดชะ. มุสลิมในประเทศไทย.. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : จัดพิมพ์โดยโครงการหอสมุดกลางอิสลาม สายสกุลสุลต่านสุลัยมาน, 2539.

ประวัติวัดมัชฌิมาวาส และ นำชมพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ มัชฌิมาวาส (ภัทรศิลป์สังวร).

กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, 2525.(กรมศิลปากรจัดพิมพ์เนื่องในโอกาสสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินพระราชทานเพลิงศพพระเทพวิสุทธิคุณ (เลี่ยม อลินเถร) และพระราชศีลสังวร (ช่วง อตฺตเวที) อดีตเจ้าอาวาสวัดมัชฌิมาวาส วันที่ 28 สิงหาคม พ.ศ. 2525).

ประวัติศาสตร์ตระกูลสุลต่านสุลัยมาน. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์ พรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด,

2531.

ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา ฉบับปรับปรุงใหม่ พ.ศ.2502. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2502.(พิมพ์สนองคุณ
ในการฉลองรั้วศาลาการเปรียญและตีกรวมจิต เนรมิต วัดมัชฌิมาวาส สงขลา วันที่ 18-
19 เมษายน พ.ศ. 2502).

ประเสริฐ วิทยารัฐ. "สภาพภูมิศาสตร์ของคาบสมุทรสทิงพระ" ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดี
คาบสมุทรสทิงพระ. สถาพร ศรีสังข์จั่ง(บรรณาธิการ) กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดี
ศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2528.

ปรีชา สุทธิธรรม,บรรณาธิการ. รุ่งอรุณแห่งชีวิตใหม่ ตันตระกูลเลขะกุล(2459). ยะลา : ห.จ.ก.
ยะลาการพิมพ์(1992), 2544.

ปาฐกถาเรื่องสงวนรักษาของโบราณ. จดหมายเหตุเรื่องปฏิสังขรณ์วัดพระศรีรัตนศาสดารามครั้ง
รัชกาลที่ 3 และการซ่อมภาพผนังเรื่องรวมเกียรติที่วัดพระศรีรัตนศาสดารามในการ
สมโภชพระนครครบรอบร้อยปี พ.ศ. 2425. กรุงเทพมหานคร : เจริญรัตน์การพิมพ์,
2516.(พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายเล็ก ณ สงขลา ณ เมรุวัดมกุฏ
กษัตริยาราม วันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2516).

ผังเมือง,สำนัก .กระทรวงมหาดไทย. ผังเมืองรวมเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร :
ม.ป.พ., 2539.

ผังเมือง,สำนัก.กระทรวงมหาดไทย. ผังเมืองรวมเมืองขนาดใหญ่ จังหวัดสงขลา. กรุงเทพมหานคร :
ม.ป.พ., 2539.

พระราชพงษาวดารย่อลำดับกษัตริย์ แลเสด็จพระราชดำเนินไปเมืองนครฯ เมืองสงขลา. ผู้อ่าน
สุวิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. สงขลา : ศูนย์ส่งเสริมภาษาและวัฒนธรรมภาคใต้ มหาวิทยาลัยศรี
นครินทรวิโรฒ สงขลา, ม.ป.ป.

ไพฑูริย์ พงศบุตร (บรรณาธิการ). ภูมิลักษณะประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร : บริษัทด้าน
สุภาการพิมพ์ จำกัด, 2534.(จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จัดพิมพ์เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระ
เทพรัตนราชสุดาฯสยามบรมราชกุมารี เนื่องในวโรกาสวันคล้ายวันพระราชสมภพและ
เจริญพระชนมายุครบ 36 พรรษา 2 เมษายน พ.ศ. 2534).

ภาณุพันธุ์วงศ์วรเดช, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอเจ้าฟ้ากรมพระยา. ชีวิตวัฒน์. กรุงเทพมหานคร :
คุรุสภา, 2504.

ภาพงามเมื่อวันวาน. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.(อนุสรณ์งาน
พระราชทานเพลิงศพ นายเผชิญ วัฒนสุวรรณ เป็นกรณีพิเศษ วันอาทิตย์ที่ 16 พฤษภาคม
พ.ศ. 2542 ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม กรุงเทพมหานคร)

- ภูวดล ทรงประเสริฐ. ทุนสิงคโปร์ : การผูกขาดตลาดยางพาราและดีบุกไทย. สิ่งพิมพ์อันดับที่ 51.
สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2539.
- ภูวดล ทรงประเสริฐ. วิวัฒนาการของทุนจีนในภาคใต้. ในการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง
"วิวัฒนาการทุนนิยมไทย" 27 ธันวาคม พ.ศ. 2529 ณ ศูนย์สารนิเทศ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล. จดหมายเหตุประพาสหัวเมือง
ปักกิ่งได้ ร.ศ. 128. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2506.
- มานิต วัลลิโภดม. ทักษิณรัฐ. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์ที่บริษัททุ่งศิลป์การพิมพ์(1977)จำกัด,
2530. (กรมศิลปากรจัดพิมพ์เพื่อเชิดชูเกียรติแด่ศาสตราจารย์มานิต วัลลิโภดม
ผู้เชี่ยวชาญด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดีไทย).
- รวมเรื่องเมืองนครศรีธรรมราช. พระนคร : โรงพิมพ์รุ่งเรืองรัตน์, 2505. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงาน
พระราชทานเพลิงศพ พลเอกเจ้าพระยาบดินทรเดชาอนุชิต(แย้ม ณ นคร) ณ เมรุหน้า
พลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 27 กุมภาพันธ์ 2505).
- รายงานการสัมมนาประวัติศาสตร์นครศรีธรรมราช ครั้งที่ 2 ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจและสังคมของ
นครศรีธรรมราช. กรุงเทพมหานคร : วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราชและสำนักงาน
คณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2525. (ณ วิทยาลัยครูนครศรีธรรมราช วันที่ 25-27
มกราคม พ.ศ. 2525).
- ไรอัน, เอน เจ . การสร้างชาติมาเลเซียและสิงคโปร์. แปลโดย ม.ร.ว.ประกายทอง สิริสุข. ทักษ์
เฉลิมเกียรติ บรณนาธิการ. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และ
มนุษยศาสตร์, 2526.
- รัตนกักดี, พระยา. เรื่องดินแดนไทยในแหลมทอง(แหลมมลายู). ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2508.
- โลว์, เจมส์. จดหมายเหตุเจมส์ โลว์. แปลโดย นันทา วรเนติวงศ์. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร,
2519.
- โลหะกิจ, กรม. ดีบุก. พระนคร : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิชย์ จำกัด, 2513. (จัดพิมพ์เป็นอนุสรณ์แด่
นายยิบอินซอย).
- ลักษณะมี จิระนคร. ขุนนิพัทธ์จีนนคร. ชาติใหญ่ : โรงพิมพ์ไทยนา, 2528. (พิมพ์เนื่องในโอกาสพิธีเปิด
อนุสาวรีย์ขุนนิพัทธ์จีนนคร วันที่ 1 กันยายน พ.ศ 2528).
- วรุณสิริ วัฒนอาภรณ์ชัย. การสะสมทุนของชาวจีนในมลายู ค.ศ. 1819-1900. สิ่งพิมพ์อันดับที่
46. กรุงเทพมหานคร : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2534.

- วิจัยการยาง,ศุภนย์. การส่งเสริมและการพัฒนาสวนยางพารา. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.พ., ม.ป.ป.
 วิเชียรศิริ (ชม ณ สงขลา), พระยา. "พงศาวดารเมืองปัตตานี" ใน ประชุมพงศาวดาร เล่ม 3.
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2506.
- วิเชียรศิริ (ชม ณ สงขลา), พระยา. "พงศาวดารเมืองสงขลา" ใน ประชุมพงศาวดาร เล่ม 3.
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2506.
- วิเชียรศิริ(ชม ณ สงขลา),พระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนา
 กร, 2482. (เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ(จิตรี ณ สงขลา) พิมพ์ช่วยในงานพระราชทานเพลิง
 ศพพระยาวิเชียรศิริ(ชม ณ สงขลา) คุณหญิงสมบุญ วิเชียรศิริและพระยาราชพัสดุ
 อภิวัฒน์ (อ้น ณ สงขลา) ณ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2482)
- วิเชียรศิริ (ชม ณ สงขลา),พระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา. พระนคร : โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่ง
 ประเทศไทยจำกัดสินใช้, 2501.((พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายเอื้อ
 (เอื้อน) ณ สงขลา ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ.2501).
- วิเชียรศิริ (ชม ณ สงขลา),พระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา. พระนคร : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนา
 กร, 2469.(พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ อำมาตย์เอก พระยาเพชรภิบาลนฤเบศรฯ
 (พ่วง ณ สงขลา) ต.ช., ต.ม., ร.จ.พ. เมื่อปีชาล พ.ศ. 2469).
- วิเชียรศิริ (ชม ณ สงขลา),พระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : โรง
 พิมพ์สมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2515.(อนุสรณ์แด่นางทำนุประชาภิจ(เขี้ยว
 ลิ้มปิษฐีเยร) เนื่องในโอกาสทำบุญฉลองอายุ 80 ปี วันที่ 13 เมษายน พ.ศ. 2515).
- วิเชียรศิริ (ชม ณ สงขลา),พระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา. กรุงเทพมหานคร : ส.การพิมพ์, 2516.
 (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระยาอภิรักษ์ราชอุทยาน(ทิตย ณ สงขลา)
 ณ ฌาปนสถานเทศบาลเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา วันที่ 3 มิถุนายน พ.ศ. 2516)
- วิเชียรศิริ (บุญสังข์ ณ สงขลา), เจ้าพระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา .ใน ประชุมพงศาวดาร เล่ม
30. กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2511.
- วิภาคววดล,พระ. บันทึกการสำรวจและบุกเบิกในแดนสยาม. แปลโดย น.ท.หญิง สุมาลี วีระวงศ์...
 กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมแผนที่ทหาร, 2533.
- วันวานผ่านแม่. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2537.(จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในวาระฉลองอายุครบ 6 รอบนักชัตร
 อาจารย์สุธน-สุสติ เจริญพงศ์ วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2537).
- ศรีวรวัตร(พิน จันทโรจวงศ์) หลวง. "พงศาวดารเมืองพัทลุง" .ใน ประชุมพงศาวดาร เล่ม 12.
 กรุงเทพมหานคร : องค์การค้าของคุรุสภา ศึกษาภัณฑ์พาณิชย์, 2507.
- ศรีศักร วัลลิโภดม. "ชุมชนแรกเริ่มสมัยประวัติศาสตร์บริเวณคาบสมุทรสทิงพระและบริเวณ

ใกล้เคียง" ใน ประวัติศาสตร์และโบราณคดีคาบสมุทรมหานคร. สถาพร ศรีสังข์
(บรรณาธิการ) กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
, 2528.

ศรีสมร ศรีเบญจพลางกูร. ประวัติศาสตร์เมืองสงขลา. สงขลา : ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะ
มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏสงขลา, 2539.

ศิลปกรรมพิเศษ(แปลก ศิลปกรรมพิเศษ),ขุน. อัตชีวประวัติชนศิลปกรรมพิเศษ(แปลก ศิลปกรรม
พิเศษ). ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2531.

ศิลปกรรม. นานาสาระประวัติศาสตร์จากเอกสารต่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร
: กรมศิลปากร, 2544.

ศิลปกรรม. บันทึกสัมพันธ์ไมตรีระหว่างประเทศไทยกับนานาประเทศในศตวรรษที่ 17 เล่ม 1
แปลโดย ไพโรจน์ เกษแม่นกิจ กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2512.

ศิลปกรรม. ประชุมจารึกวัดพระเชตุพน ฉบับหอสมุดแห่งชาติ พิมพ์ครั้งที่ 2 พระนคร :
สำนักพิมพ์ผ่านฟ้าพิทยา, 2506.

ศิลปกรรม. ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต. พระนคร : โรงพิมพ์พระจันทร์, 2507. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ใน
งานพระราชทานเพลิงศพ หลวงสาธิตธนาการ(สอ้าน ณ พัทลุง) ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส
วันที่ 28 มกราคม พ.ศ. 2507).

ศิลปกรรม. เมืองประเทศราชของสยามในสมัยรัตนโกสินทร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร :
พิมพ์ที่บริษัทเอ็ดสัน เพรส โปรดักส์ จำกัด, 2542.

ศิลปกรรม. เอกสารของฮอลันดาสมัยกรุงศรีอยุธยา พ.ศ. 2151-2163 และ พ.ศ.2167-2185
(ค.ศ. 1608-1620 และ ค.ศ. 1624-1642). แปลโดย นันทา สุตกุล กรุงเทพมหานคร :
กรมศิลปากร, 2513.

สกรรจ์ จันทรรัตน์ และ สงบ ส่งเมือง. การเริ่มต้นพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรีและ
รัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2310-2444.... สงขลา : ศูนย์คอมพิวเตอร์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ สงขลา, 2532.

สกินเนอร์ จี วิลเลียม. สังคมจีนในประเทศไทย : ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร :
มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, 2529.

สงขลา,สำนักงานจังหวัด ประวัติมหาดไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดสงขลา. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ม.ป.ป..
สงขลา,สำนักงานจังหวัด สงขลา. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., ม.ป.ป..

สงบ ส่งเมือง. การพัฒนาหัวเมืองสงขลาในสมัยกรุงธนบุรีและรัตนโกสินทร์ พ.ศ. 2310-2444.
สงขลา : โครงการบริการวิชาการ ฝ่ายวิชาการ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา,

2523.

- สมบัติ จันทรวงศ์ และชัยวัฒน์ สถาอานันท์ บรรณาธิการ. อยู่เมืองไทย : รวมบทความทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2530. (เพื่อเป็นเกียรติแด่ศาสตราจารย์เสน่ห์ จามริก ในโอกาสอายุครบ 60 ปี)
- สวัสดิ์ศิริศรีสมันตราษฎร์นายก(เย็น สุวรรณปัทม),พระยา. พงศาวดารเมืองสงขลา ภาคที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์สหกรณ์ขายส่งแห่งประเทศไทย จำกัดสินไห้, 2501. (พิมพ์เป็นอนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพนายเอื้อน ณ สงขลา ณ เมรุวัดมกุฏกษัตริยาราม วันที่ 20 กรกฎาคม พ.ศ. 2501).
- สะเดา,อำเภอ จังหวัดสงขลา. มรดกเมืองสะเดา. (เอกสารอัดสำเนา). (อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลาจัดทำเนื่องในงานสัปดาห์อนุรักษ์มรดกไทย จังหวัดสงขลา วันที่ 2-8 เมษายน พ.ศ. 2533).
- สุชาติ ตันตสุรฤกษ์. โผยก๊วน การส่งเงินกลับประเทศโดยชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย. สิ่งพิมพ์อันดับที่ 41 สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2532.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. "เงินตรา : ที่ใช้ในภาคใต้" สารานุกรมวัฒนธรรมภาคใต้ พ.ศ. 2529. 2. (2529). : 683-688.
- สุธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ ดิลก วุฒิพาณิชย์ และประสิทธิ์ ชินการณ. เงินทักษิณ : วิถีและพลัง. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2544.
- สุภาคย์ อินทองคง. "กระเบื้องดินเผาเมืองสงขลา" ใน อนุสรณ์ย์ สุชาติ รัตนปราการ.... ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2528.
- สุภัทร สุนธธาภิรมย์ ณ พัทลุง. "บทบาทของสุลต่านสุลัยมานในการปกครองเมืองสงขลาระหว่างพุทธศตวรรษ 22-23" ใน การสัมมนาทางวิชาการสงขลาศึกษา ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองสงขลา. กรุงเทพมหานคร : สถาบันทักษิณคดีศึกษา, 2535.
- เสถียร ลายลักษณ์,ร.ต.ท. และคนอื่นๆ (รวบรวม). "พระราชบัญญัติการภาษีอากร ร.ศ. 111" ประชุมกฎหมายประจำศก. เล่มที่ 13 ภาคที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมส, 2476.
- เสถียร ลายลักษณ์,ร.ต.ท. และคนอื่นๆ (รวบรวม). "กฎหมาย พ.ศ. 2465" ประชุมกฎหมายประจำศก. เล่มที่ 35. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมส, 2477.
- เสถียร ลายลักษณ์,ร.ต.ท. และคนอื่นๆ (รวบรวม). "กฎหมาย พ.ศ. 2467" ประชุมกฎหมายประจำศก. เล่มที่ 37 ภาคที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมส, 2477.
- เสถียร ลายลักษณ์,ร.ต.ท. และคนอื่นๆ (รวบรวม). "กฎหมาย พ.ศ. 2471" ประชุมกฎหมายประจำ

- ศก. เล่มที่ 41 ภาคที่ 2. พระนคร : โรงพิมพ์เดลิแมส, 2476.
- สัญญา วัชรพันธุ์. สงขลาที่ข้าเกิด. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2538.
- 6 รอบ นักชัทร ดร. รัตน์ ประธานราษฎรนิกร. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป จำกัด , 2535.
- หนังสือที่ระลึกงานสร้างอาคารใหม่โรงเรียนศรีนคร ขนาดใหญ่ (พ.ศ. 2531-2542). ,ม.ป.ท. :ม.ป.ป. ,2542.
- หาดใหญ่...เมืองที่น่ารู้จัก. สงขลา : มงคลการพิมพ์, 2532.
- 5 ปีเทศบาลเมืองสงขลา. กรุงเทพมหานคร : เม็ดทรายพริ้นติ้ง, 2533.(สรุปผลงาน 5 ปี เทศบาล เมืองสงขลา 2528-2533).
- อดุลย์ วัชรดิลก. ประวัติย่อมัธยมศึกษาอิสลาม. (เอกสารอัดสำเนา)
- อนันต์ วัฒนานิกร. แลหลังเมืองตานี. ปัตตานี : ศูนย์การศึกษาเกี่ยวกับภาคใต้ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, 2528.
- อเนก นาวิกมูล. สมุดภาพสงขลา มหาวชิราวุธ. กรุงเทพมหานคร : บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด(มหาชน), 2536. (จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสงาน "สู่เหย้าชาวมหาวชิราวุธ ครั้งที่ 15").
- อเนก นาวิกมูล และ จรัส จันทร์พรหมรัตน์. มรดกเมืองสงขลา มหาวชิราวุธ. กรุงเทพมหานคร : ชุมมนุมนักเรียนเก่ามหาวชิราวุธ, 2546.(คณะกรรมการจัดงานชุมนุมนักเรียนเก่ามหา วชิราวุธ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสงานชุมนุมนักเรียนเก่ามหาวชิราวุธ ครั้งที่ 25 วันที่ 25 พฤศจิกายน พ.ศ. 2546).
- อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางเคียง ธาระวานิช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราช วิทยาลัย, 2537.(ณ เมรุวัดหัวป้อมนอก อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา วันอังคารที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537).
- อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นางเล็ก รัตนปราการ จ.ม.. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2540.(ณ ฌาปน สถานวัดโรงวาส อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา วันอาทิตย์ที่ 14 ธันวาคม พ.ศ. 2540).
- อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายวัชระ กบิลกาญจน์ บ.ม.. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2520.(ณ ฌาปนสถานเทศบาลเมืองสงขลา วันที่ 7 เมษายน พ.ศ. 2520).
- อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพเป็นกรณีพิเศษ นายประวิทย์ นพคุณ. ม.ป.ท. : ม.ป.พ. , 2545. (ณ เมรุวัดแหลมทราย ตำบลบ่อยาง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา วันจันทร์ที่ 8 กรกฎาคม พ.ศ. 2545).
- อนุสรณ์ในการฌาปนกิจศพ นายแดง รัตธสาร. หาดใหญ่ : ห.จ.วินิจการพิมพ์และบล็อก, 2511.

- อนุสรณ์ในงานฉาปนกิจศพ นายไถ่ซิ้ม แซ่หลี่. ปัดตานี : โครงการจัดตั้งศูนย์เทคโนโลยีทางการศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ปัดตานี, 2528. (ณ วัดนพวงศาราม ถนนมะกรูด อำเภอเมือง จังหวัดปัดตานี วันศุกร์ที่ 1 กุมภาพันธ์ 2528).
- อนุสรณ์นางหอม มโนมัยอุดม พ.ศ. 2438-2520. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2520.(พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานฉาปนกิจศพ ณ ฉาปนกิจเทศบาลเมืองสงขลา วันศุกร์ที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2520).
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพนายสุชาติ รัตนปราการ จ.ม.. จ.ช.. ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2528.(ณ เมรุวัดธาตุทอง พระโขนง กรุงเทพมหานคร วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2528).
- อนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพพระมงคลพุทธญาณ(ภักดี จันทนสิริเถร).. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงธน, 2529.(ณ เมรุชั่วคราววัดดอนรัก วันที่ 22 มิถุนายน พ.ศ. 2529).
- อนุสรณ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ พระเทพวิสุทธิคุณ(เลี่ยม อลีโน) พระราชศีลสังวร(ช่วง อุดดเวที). ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2525.
- อนุสรณ์ย์ สุชาติ รัตนปราการ. ม.ป.ท. : ม.ป.ท., 2528.(ทายาทตระกูลรัตนปราการ ร่วมกับสถาบันทักษิณคดีศึกษา จัดพิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ นายสุชาติ รัตนปราการ วันที่ 28 มีนาคม พ.ศ. 2528).
- อุดมสมบัติ, หลวง. จดหมายเหตุหลวงอุดมสมบัติ พร้อมด้วยอธิบายของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. ม.ป.ท. : ม.ป.ท., 2505. (พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าเฉลิมพลทิฆัมพร โปรดให้พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ พระรัตนธัมมิ์(อิสสุรญาณเถร) ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 31 พฤษภาคม พ.ศ. 2505)
- เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่องการจัดทำแผนการจัดการอนุรักษ์และปรับปรุงสภาพแวดล้อมเมืองเก่าสงขลา. วันที่ 26 ตุลาคม พ.ศ. 2535. ณ โรงแรมเลคอินน์ อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา.(จัดโดย สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, สถาบันวิจัยภาษาและวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชนบท มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล, คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ร่วมกับเทศบาลเมืองสงขลา).
- เอกสารราชการมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยที่เจ้าพระยามรราช(ปั้น สุขุม)เป็นข้าหลวงเทศาภิบาล ร.ศ. 115-125 (พ.ศ. 2439-2444). ม.ป.ท. : ม.ป.พ., 2520.(พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ หม่อมประยูร โสณกุล ณ อยุธยา ท.จ.ว. ณ เมรุหน้าพลับพลาอิสริยาภรณ์ วัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 23 มีนาคม 2520).

บทความในวารสารภาษาไทย

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. ประวัติการค้า-พาณิชย์ ภาครัฐของไทยสมัยโบราณ. ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 22 ฉบับที่ 11 (กันยายน 2544) : 62-96.

ชวลีพร พงศ์สุพัฒน์. บทบาทและอิทธิพลทางการค้าของชาวจีนในป็นังตอนปลายศตวรรษที่ 19.

อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีที่ 10 ฉบับที่ 2 (มิถุนายน 2531) : 65-92.

แถมสุข นุ่มนนท์. สัมพันธภาพไทย-อังกฤษ เรื่องกัณฑ์ ตังกานู พ.ศ 2443-พ.ศ.2445. ศิลปากร ปีที่ 27 เล่มที่ 2(พฤษภาคม 2526) : 22-44.

นิพัทธ์พร เพ็งแก้ว. เรียบเรียง. รอบทะเลสาบสงขลาในความทรงจำของเขมานันท์. เมืองโบราณ ปีที่ 26 เล่มที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2543) : 67-78.

นันทนา ดันติเวสส. ชุมชนชาวจีนในราชอาณาจักรสยาม. ศิลปากร ปีที่33 เล่มที่ 1(มีนาคม-เมษายน 2532) : 75-80.

พรรณงาม เก่าธรรมสาร. การเมืองไทยในหัวเมืองปักซีได้ในอดีตกับจุดหมายหลวงอุดมสมบัติ. รัฐมิถุ ปีที่ 5 ฉบับที่ 1 (พฤศจิกายน-มกราคม 2524) : 26-41.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. การจ้อราษฎ์บังหลวงในเมืองพัทลุงและเมืองสงขลา ปลายสมัย ร.5

สังคมศาสตร์ปริทัศน์ ปีที่ 44 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2543) : 27-34.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. ทุนจีนในภาคใต้ : บทวิเคราะห์เฉพาะยุคสมบูรณาญาสิทธิราชย์. วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง ฉบับทุนจีนในไทย ปีที่ 6 ฉบับที่ 1-2 (ตุลาคม 2529-มีนาคม 2530) : 89-106.

ภูวดล ทรงประเสริฐ. บทบาทของชาวจีนที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจการเมืองของสงขลา. จดหมายข่าวสังคมศาสตร์ (กุมภาพันธ์-เมษายน 2531) : 44-52.

ศรีศักร วัลลิโภดม. จากท่าชนะถึงสงขลา. เมืองโบราณ ปีที่ 2 ฉบับที่ 2 (มกราคม-มีนาคม 2519) : 19-34.

ศรีศักร วัลลิโภดม. เล่าเรื่องเมืองสงขลา. เมืองโบราณ ปีที่ 17 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มีนาคม 2534) : 19-34.

ศุภรัตน์ เลิศพาณิชย์กุล. เสือผืน หมอนใบ ชุมนางไทย ต้นกรุง. ศิลปวัฒนธรรม ปีที่ 18 ฉบับที่ 4(กุมภาพันธ์ 2540) : 99-109.

สุริวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. นโยบายการปกครองหัวเมืองมองจากเอกสารภาคใต้. เมืองโบราณ ปีที่ 10 ฉบับที่ 1(มกราคม-มีนาคม 2527) : 82-86.

อนันต์ วัฒนานิก. ขวัญชัยกับการแบ่งแยกเมืองตานี. รัฐมิถุ ปีที่ 6 ฉบับที่ 1 (กันยายน-ธันวาคม 2525) : 40-44.

อนันต์ วัฒนานิกร. พระยาวิเชียรภักดีสงคราม(เกตุยง) ผู้สร้างเมืองหนองจิก. รัฐมิแล ปีที่ 9 ฉบับที่ 3 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2529) : 70-73.

วิทยานิพนธ์

ชาลี ศิลปศรีม. การปกครองมณฑลนครศรีธรรมราชภายใต้สมเด็จพระเจ้านั่งยาเธอ เจ้าฟ้ายศคฤ
ทิมมพร กรมขุนลพบุรีราเมศวร์(พ.ศ. 2453-2468). การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชา
ประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2529.

ณรงค์ นุ่นทอง. การปฏิรูปการปกครองมณฑลนครศรีธรรมราชในสมัยพระยาสุมนัยวินิตเป็น
ข้าหลวงเทศาภิบาล (พ.ศ.2439-2449). การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2520.

พรรณี อวนสกุล. กิจการเหมืองแร่ดีบุกกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภาคใต้ประเทศไทย พ.ศ.
2411-2475. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ดรุณี แก้วม่วง. พระยารัษฎานุประดิษฐ์(คอซิมบี๊ ณ ระนอง):ผู้ว่าการปกครองหัวเมืองไทยฝั่ง
ตะวันตก พ.ศ. 2444-2456 การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 2526.

ดรุณี แก้วม่วง. ฐานะและความสำคัญของเมืองตรัง พ.ศ. 2352-2440 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2526.

ทวีศักดิ์ ล้อมลิ้ม. การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับหัวเมืองมลายูในสมัยรัตนโกสินทร์
ตอนต้น (พ.ศ. 2367-2453). การศึกษามหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2515.

นันทา แก้วสุวรรณ. พัฒนาการของการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2488-
2516. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะ
อักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2537.

พจนา เหลืองอรุณ. การเดินเรือพาณิชย์กับเศรษฐกิจไทย พ.ศ. 2398-2468. อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะอักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2523.

เพียงแข พงษ์ศิริบัญญัติ. นโยบายการปกครองเมืองสงขลาในสมัยรัตนโกสินทร์(พ.ศ. 2325-
2439). อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

- มลิวรรณ รักษ์วงศ์. กำเนิดและพัฒนาการเมืองหาดใหญ่ พ.ศ. 2458-2484. อักษรศาสตร์
มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ยงยุทธ ชูแว่น. พัฒนาการของชุมชนรอบทะเลสาบสงขลาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 17 ถึงปลาย
คริสต์ศตวรรษที่ 18. อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย สาขาวิชาประวัติศาสตร์เอเชียตะวันออกเฉียง
เฉียงใต้ คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2529.
- รัชดาพร ศรีภิบาล. ความสำคัญของวังนคตอเศรษฐกิจในภาคใต้ของประเทศไทย(พ.ศ. 2310-
2482). ศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542
- วราภรณ์ ทินานนท์. การค้าสำเภาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น. อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย
ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- วิจิต กาฬกาญจน์. นโยบายการผลิตและการค้ายางพาราในภาคใต้ของไทย พ.ศ. 2444-2503.
อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย, 2528.
- ศรีนวล ศิริมลินท์. การปรับปรุงเศรษฐกิจของไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว(พ.ศ. 2411-2453). อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะ
อักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2519.
- สมใจ ไผโรจน์ธีระรัตน์. บทบาทของประเทศมหาอำนาจตะวันตกในการสร้างทางรถไฟของ
ประเทศไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระบาทสมเด็จพระ
มงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว. อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษร
ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2517.
- สมชาติ อ่องสกุล. การปฏิรูปการปกครองมณฑลปัตตานี(พ.ศ. 2449-2474). การศึกษา
มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, 2521.
- สมปอง ยอดมณี. คตินิยมการก่อสร้างที่ปรากฏในสถาปัตยกรรมจีนในเขตอำเภอเมืองสงขลา
จังหวัดสงขลา. ศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัย วิชาเอกไทยศึกษา มหาวิทยาลัยศรีนครินทร
วิโรฒ ภาคใต้, 2535.
- สุภาภรณ์ ดันศลารักษ์. บทบาทของเจ้าพระยานคร(น้อย)ที่มีต่อรัฐบาลกลางและหัวเมืองภาคใต้
ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยและพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้า
เจ้าอยู่หัว. อักษรศาสตร์มหาวิทยาลัย ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520.
- สุมาลี บำรุงสุข. การรวบรวมรายได้ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว(พ.ศ.

2411-2453). อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

สุรีย์ เลียงแสงทอง. การศึกษาวิเคราะห์สภาพเศรษฐกิจเมืองภูเก็ตระหว่าง พ.ศ. 2396-2475. อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524.

อรทัย สัตย์สันต์สกุล. ลักษณะการค้าของชาวไทยเชื้อสายจีนในเขตเทศบาลอำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลาในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สองถึงก่อนการใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2488-2503). ศิลปศาสตร์มหาบัณฑิต วิชาเอกไทยศึกษา คณะมหาวิทยาลัยทักษิณ, 2544.

อารีญา เสถียรสุด. เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชสมัยการปกครองแบบเก่าแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2435). อักษรศาสตร์มหาบัณฑิต แผนกวิชาภูมิศาสตร์และประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2514.

หนังสือภาษาต่างประเทศ

Andaya, Barbara Watson.and Leonard Y. Andaya. A History of Malaysia. Hong Kong : The Macmillan Press LTD., 1982.

Gosling, Peter L.A. Contemporary Malay Traders in the Gulf of Thailand Economic Exchange and social interaction in Southeast Asia : Perspectives from Prehistory, History, and Ethnography.Karl L. Hutterer Ed. Michigan Papers of South and Southeast Asia No.13 1977. United States of America : Center for South and Southeast Asia Studies The University of Michigan : Ann Arbor Michigan, 1978.

Hong, Lysa.Thailand in the Nineteenth Century Evolution of The Economy and Society. Singapore : Institute of Southeast Asian Studies , 1984.

Piers, Tome.The Suma Oriental of Tome Pires. Armando Cortesao, trans. and ed. London : Hakluyt Society , 1944.

Sarasin Viraphol.Tribute and Profit :Sino-Siamese Trade,1652-1853. Council on East Asian Studies Harvard University : Harvard University Press Cambridge, Massachusetts and London England, 1977.

วิทยานิพนธ์ภาษาต่างประเทศ

Phuwadol Songprasert, "The Development of Chinese Capital in Southern Siam, 1868-1932," Doctorial dissertation of Philosophy of History Faculty of arts Monash University Melbourne, Australia , 1986.

บทความในวารสารภาษาต่างประเทศ

Bastin, John. Sir Stamford Raffles and The study of Natural History in Penang, Singapore and Indonesia. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol.63 Pt.II No. 259, 1990 : 62-25.

Bogaars, George. The Effect of the Opening of the Suez Canal on the Trade and Development of Singapore. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol.28 Pt.I March,1955 : 99-143.

Dening, Nie. Changes in The Trading Ties Between China and Malaya, Prewar to Postwar. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol.72 Pt.I No. 276,1999 : 95-112.

Gibson-Hill,C.A. Cargo Boats of the East Coast of Malaya Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol.22 Pt.III June,1949 : 106-125.

Ishii, Yoneo. Seventeenth Century Japanese Documents about Siam. Journal of The Siam Society Vol.59 Pt.2 (July 1971) : 161-174.

Ken, Wong Lin. "Trade with Siam and Indo-China" in The Trade of Singapore 1819-1869. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol.33 Pt.IV December,1960 : 134-152.

Lewis, Dianne. The Growth of the Country Trade to The Straits of Malacca, 1760-1777. Journal of the Malayan Branch of the Royal Asiatic Society. Vol.43 Pt.II No. 218,1970 : 114-130.

Stifel, Laurence D. Rubber and The Economy of Southern Siam. Journal of The Siam Society. Vol.59 Pt.2 (July 1997) : 3-23.

การสัมภาษณ์

กนกลักษณ์ รัตตสาร. สัมภาษณ์. 19 มิถุนายน 2545..89/636 ม.โชคชัยคลองจั่น ซอยโอฟาร์ 2 ถนนนวมินทร์ แขวงคลองกุ่ม เขตบึงกุ่ม กรุงเทพมหานคร.

กัญญา นาคพันธ์. สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2546.

กาญจนา สุทรรัตน์. สัมภาษณ์. 16 สิงหาคม 2546. บ้านเลขที่ 79-81 ถนนนครนอก ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

ขนิษฐา กลิ่นจันทร์. สัมภาษณ์. 8 มิถุนายน 2546. บ้านเลขที่ 332 ถ.รัตการ ซอย 8 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา.

จำเนียร หาญชนบท. สัมภาษณ์. 20 ตุลาคม 2546. บ้านเลขที่ 64-66 ถนนรามัญ ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

จิราวรรณ เกรียงซี. สัมภาษณ์. 10 กรกฎาคม 2546. บ้านเลขที่ 58/1 ถนนนางงาม ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

จุไรรัตน์ นิพัทธ์สัจจ์. สัมภาษณ์. 12 มิถุนายน 2546. . บ้านเลขที่ 131 ถนนนางงาม ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

เจริญ จรูญศรี. สัมภาษณ์. 16 ตุลาคม 2546.บ้านเลขที่10 ถนนทะเลหลวง ซอย 3 อ.เมือง จ.สงขลา.

ชนนพร บริชาพานิช.. สัมภาษณ์. 3 กรกฎาคม 2546.บ้านเลขที่ 159 ถนนนครใน ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

ชำนาญ ณ สงขลา. สัมภาษณ์. 18 พฤษภาคม 2546.บ้านเลขที่ 25/1 ถนนพุทรวาย ต.สามพระยา อ.ชะอำ จ.เพชรบุรี.

ไชยพร ณ สงขลา. สัมภาษณ์. 12 ธันวาคม 2545.บ้านเลขที่ 25/213 ซอยหมู่บ้านสี่ไชยทอง ถนนแจ้งวัฒนะ อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี.

ดวงเดือน แจ็งสว่าง. สัมภาษณ์. 24 กรกฎาคม 2546.บ้านเลขที่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา.

ไต้ะอิหม่ามสุรรัตน์ หล้าสุป. สัมภาษณ์. 22 ตุลาคม 2546.บ้านเลขที่ 222/5 ถนนนางงาม ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

ถวัลย์ วานิชกุล. สัมภาษณ์. 4 เมษายน 2548.บ้านเลขที่ 136 ถนนปิ่นเกล้า ซอย 12 หมู่ 8 อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา.

ถาวร วรรณวิไล. สัมภาษณ์. 8 สิงหาคม 2546 บ้านเลขที่ 36/1-2 ถนนยะลา ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา.

เทียบ ม่วงทับทิม. สัมภาษณ์. 17 ธันวาคม 2546.บ้านเลขที่ 8 หมู่ 6 ต.แม่ลาน อ.แม่ลาน จ.ปัตตานี.

- ธนิต กุสประโยชน์. สัมภาษณ์. 5 พฤศจิกายน 2546. บ้านเลขที่ 386/11 ซอยเฉลิมสุข ถนน
รัชดาภิเษก 42 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.
- นพนภา รัตนปราการ. สัมภาษณ์. 28 พฤษภาคม 2546. บ้านเลขที่ 4 ถนนนครนอก ต.บ่อทราย อ.
เมือง จ.สงขลา.
- นภดล เอกชัย. สัมภาษณ์. 8 กรกฎาคม 2545. บ้านเลขที่ 547/5 ถนนเพชรเกษม อ.หาดใหญ่ จ.
สงขลา.
- นันทนา อ้นศิริ. สัมภาษณ์. 10 กรกฎาคม 2546. บ้านเลขที่ 54 ถนนนางงาม ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.
สงขลา.
- นิภา หิรัญวรชาติ. สัมภาษณ์. 14 มิถุนายน 2546. บ้านเลขที่ ถนนนครนอก ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.
สงขลา.
- นิภานันท์ ประศาสนวินิจชัย. สัมภาษณ์. 13 มิถุนายน 2546. บ้านเลขที่ 91/41 ซอยมิตรสัมพันธ์
ถนนกาญจนวนิช อ.เมือง จ.สงขลา.
- ปวี สุจิตพันธ์. สัมภาษณ์. 5 สิงหาคม 2546. บ้านเลขที่ 201 ถนนรามวิถี ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.สงขลา
บ่ทุม ณ สงขลา. สัมภาษณ์. 19 กรกฎาคม 2546. บ้านเลขที่
- ประกิจ จองสุวรรณกุล. สัมภาษณ์. 29 กรกฎาคม 2546. บ้านเลขที่ 192 ถนนนางงาม ต.บ่อทราย
อ.เมือง จ.สงขลา.
- ประยูร พงศ์ประยูร. สัมภาษณ์. 16 มิถุนายน 2546. บ้านเลขที่ 179 ถนนนครนอก ต.บ่อทราย อ.
เมือง จ.สงขลา.
- ประเวศน์ นิพัทธ์สัจจ์. สัมภาษณ์. 13 ตุลาคม 2546. บ้านเลขที่ 131 ถนนนางงาม ต.บ่อทราย อ.
เมือง จ.สงขลา.
- ประสาน ปิ่นทองพันธ์. สัมภาษณ์. 5 สิงหาคม 2546. บ้านเลขที่ 686/1 ต.พวง อ.เมือง จ.สงขลา.
- ปิ่น พงศ์ประยูร. สัมภาษณ์. 10 ตุลาคม 2546. บ้านเลขที่ 179 ถนนนครนอก ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.
สงขลา.
- ผุสดี เจริญพงศ์. สัมภาษณ์. 5 กรกฎาคม 2545. บ้านเลขที่ 15 ถนนชายเขา ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.
สงขลา
- พยอม สร้อยสนธิ์. สัมภาษณ์. 5 สิงหาคม 2546. บ้านเลขที่ 193 ถนนรามวิถี ต.บ่อทราย อ.เมือง จ.
สงขลา
- พวงเล็ก วงศ์สุนธ์. สัมภาษณ์. 5 สิงหาคม 2545. บ้านเลขที่ 63 ถนนนครนอก ต.บ่อทราย อ.เมือง
จ.สงขลา.
- พิชัย ศรีใส. สัมภาษณ์. 22 พฤศจิกายน 2547. บ้านเลขที่ 8 ถนนมงคลประชา อ.หาดใหญ่

จ.สงขลา.

พิพัฒน์ รัตนปราการ. สัมภาษณ์. 19 พฤษภาคม 2546. บ้านเลขที่ 16 ซอยปรีดีพนมยงค์ 27 ถนนสุขุมวิท 71 คลองตัน กรุงเทพมหานคร.

มานี ณ สงขลา. สัมภาษณ์. 3 มีนาคม 2548. บ้านเลขที่ 5 ถนนหนองจิกรามัญ ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา.

เยี่ยมจิต วิจารณ์. สัมภาษณ์. 1 มิถุนายน 2545. บ้านเลขที่ 73/225 หมู่ 1 หมู่บ้านภัทรนิเวศน์ ถนนสามัคคี ต.ท่าทราย อ.เมือง จ.นนทบุรี.

รจนา ภูประดิษฐ์. สัมภาษณ์. 19 สิงหาคม 2546. บ้านพักเทศบาลเมืองหาดใหญ่ ถนนสามชัย อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา.

รัตน์ ประธานราษฎร์นิกร. สัมภาษณ์. 12 ธันวาคม 2545. บ้านเลขที่ 194 ถนนนครใน ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา.

ลออ สุวรรณยุหะ. สัมภาษณ์. 5 สิงหาคม 2547. บ้านเลขที่ 29/2 ถนนสะเดา ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา.

วรรณช เตียวตระกูล. สัมภาษณ์. 4 กรกฎาคม 2546. ห้องสมุดคณะแพทยศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา.

วิจิณต์ ภาณุพงศ์. สัมภาษณ์. 22 กุมภาพันธ์ 2548. บ้านเลขที่ 32/29 ลาดพร้าว 23 แขวงจันทระเกษม เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร.

ศรัญญา บุนนาค. สัมภาษณ์. 26 สิงหาคม 2546. ภาควิชาบริหารธุรกิจ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา

สนั่น หิรัญวรชาติ. สัมภาษณ์. 5 มิถุนายน 2546. บ้านเลขที่ 102 ถนนชายวารี ต.ระโนด อ.ระโนด จ.สงขลา.

สมบูรณ์ ธารรัตน์. สัมภาษณ์. 12 กรกฎาคม 2546. บ้านเลขที่ 40/1579 ซ/3 ประชานิเวศน์ 3 กรุงเทพมหานคร.

สุดา เจริญกลกิจ. สัมภาษณ์. 16 กันยายน 2546. บ้านเลขที่ ถนนนครนอก ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา.

สุทิน ณ สงขลา. สัมภาษณ์. 18 มีนาคม 2546. บ้านเลขที่ 1369/60 ถนนรามอินทรา แขวงจรเข้บัว เขตลาดพร้าว กรุงเทพมหานคร

สุธน เจริญพงศ์. สัมภาษณ์. 9 ตุลาคม 2546. บ้านเลขที่ 15 ถนนชายเขา ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา.

สุมาลี กิตติสาร. สัมภาษณ์. 8 ตุลาคม 2546. บ้านเลขที่ 46 ถนนนราธิวาส ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.

สงขลา.

เสริมวิทย์ ไคนันท์. สัมภาษณ์. 30 พฤษภาคม 2546.บ้านเลขที่ 164 ถนนนครใน ต.บ่อยาง อ.

เมือง จ.สงขลา.

อนันต์ บุญโสภณ. สัมภาษณ์. 6 มิถุนายน 2546.บ้านเลขที่ 166/567 ถนนนิพัทธ์อุทิศ 2 อ.

หาดใหญ่ จ.สงขลา.

อัจนา ล้อใจ. สัมภาษณ์. 20 ตุลาคม 2546.บ้านเลขที่ 93 ถนนรามัญ ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.สงขลา.

อาภรณ์ สาครินทร์. สัมภาษณ์. 14 สิงหาคม 254บ้านเลขที่ 10/1 ถนนชลเจริญ ต.บ่อยาง อ.เมือง

จ.สงขลา.

อิมจิต สาครินทร์. สัมภาษณ์. 7 สิงหาคม 2546.บ้านเลขที่ 224 ถนนนครใน ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.

สงขลา.

อุ้นจิตต์ เอี่ยมศิริ. สัมภาษณ์. 5 กันยายน 2546.บ้านเลขที่ 87 ถนนนครนอก ต.บ่อยาง อ.เมือง จ.

สงขลา.

อุทัยศรี วงศ์วานิช. สัมภาษณ์. 8 มิถุนายน 2546.บ้านเลขที่ 313 ถนนรัถการ ซอย 8 อ.หาดใหญ่

จ.สงขลา.

ภาคผนวก

หลักเกณฑ์และแนวคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

ในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยใช้แนวทางวิธีการประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้สัมภาษณ์เล่าเรื่องราวประสบการณ์ของตนออกมา ซึ่งมีทั้งประสบการณ์ตรงที่ผู้ให้สัมภาษณ์ประสบโดยตรงในช่วงชีวิตหนึ่ง และประสบการณ์ทางอ้อมโดยผ่านการได้รับฟังจากความทรงจำของเรื่องราวต่างๆจากบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย หรือญาติพี่น้องซึ่งมีชีวิตอยู่ในช่วงระยะเวลาหนึ่งได้ประสบต่อเหตุการณ์นั้นๆโดยตรง

หลักเกณฑ์ที่ใช้สำหรับการคัดเลือกผู้ให้สัมภาษณ์

1. เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องและ/หรือมีความรู้เกี่ยวกับเมืองสงขลา ซึ่งเป็นกลุ่มข้าราชการที่มาจากส่วนกลางและได้ตั้งรกรากถิ่นฐานในเมืองสงขลา
2. เป็นบุคคลที่มีความเกี่ยวพันหรือมีสายสัมพันธ์ทางเครือญาติกับพ่อค้าท้องถิ่นเชื้อสายจีนตระกูลอื่นๆในเมืองสงขลา โดยเฉพาะผู้ที่มีบรรพบุรุษซึ่งในอดีตและ/หรือปัจจุบันเคยมีบ้านเรือนตั้งอยู่บนถนนนครใน ถนนนครนอก ถนนนางงาม และถนนไทรบุรี
3. กลุ่มบุคคลที่เป็นลูก หลาน เหลน ของกลุ่มตระกูล ณ สงขลา ทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลาและที่อยู่ในกรุงเทพฯ
4. กลุ่มบุคคลที่เป็นลูก หลาน เหลน ของกลุ่มพ่อค้าท้องถิ่นเชื้อสายจีนเมืองสงขลา ทั้งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดสงขลา และที่อยู่ในกรุงเทพฯ
5. บุคคลเหล่านี้จะต้องมีอายุตั้งแต่ 65 ปีขึ้นไป เพราะว่าเป็นบุคคลที่ยังสามารถได้รับฟังเรื่องเล่าผ่านความทรงจำจากบิดามารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ซึ่งเป็นบุคคลที่มีช่วงชีวิตอยู่ในปลายสมัยรัชกาลที่ 5 ถึงรัชกาลที่ 6
6. สำหรับบุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 65 ปี นั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติสายตรง และบิดา มารดา ผู้เล่าเป็นผู้ที่ได้รับประสบการณ์ต่างๆ โดยตรง แต่ทั้งนี้ได้มีการสอบถามคำสัมภาษณ์จากผู้ที่มีอายุ 70 ปีขึ้นไป หรือเป็นผู้ที่ให้ความสนใจศึกษาค้นคว้าเรื่องราวต่างๆเกี่ยวกับเมืองสงขลาามากกว่า 10 ปี

เป็นการประมวลองค์ความรู้ และการปรับประยุกต์ให้มีความเหมาะสมกับงานวิจัย โดยวางอยู่บนพื้นฐานแนวความคิดจากผลงานการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์จากการบอกเล่าต่างๆ และที่ใช้เป็นเอกสารหลักมี 2 ชิ้นคือ ผลงานของปิยนาด บุนนาค, "เทคนิควิธีการสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูล สภาพปัญหาการวิจัยด้วยวิธีการประวัติศาสตร์มุขปาฐะ," ใน การศึกษาวิจัยโดยวิธีการประวัติศาสตร์มุขปาฐะ. (กรุงเทพมหานคร : สถาบันไทยศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2535), หน้า 73-105 และ จักรทิพย์ นากสุภา, ประวัติศาสตร์เศรษฐกิจหมู่บ้านไทย. (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์, 2529).

แนวทางคำถามที่ใช้สัมภาษณ์

คำถามเหล่านี้เป็นแนวทางกว้างๆ เท่านั้น เพราะในสถานการณ์จริง คำถามจะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ ตามภูมิหลังและประสบการณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ ลักษณะการถามเป็นไปอย่างไม่เป็นทางการ เพราะ ในการสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยและอธิบายให้เข้าใจเพื่อให้ผู้ให้สัมภาษณ์เข้าใจได้ง่ายขึ้น เพราะมีปัญหาทางด้านภาษา และในการสัมภาษณ์ผู้วิจัยจะเน้นย้ำถึงคำสัมภาษณ์ว่าเป็นเรื่องที่ประสบมาโดยตรง หรือ เป็นเรื่องที่ได้รับฟังมาจากบิดา มารดา ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด หรือญาติพี่น้อง ซึ่งคนเหล่านี้ประสบโดยตรงหรือผ่านทางความทรงจำของบรรพบุรุษอีกต่อหนึ่ง และผู้วิจัยจะถามย้ำความทรงจำในเรื่องเดียวกันหลายๆ ครั้ง เพื่อตรวจสอบว่าสิ่งที่เล่าครั้งแรกกับครั้งหลังตรงกันหรือไม่ นอกจากนี้ยังสอบถามกับบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ๆ อีกครั้งหนึ่งรวมทั้งเอกสารของทางราชการ(ถ้ามี)

หมวดคำถามประกอบด้วย 2 หมวด คือ

1. หมวดคำถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์

- 1.1 ชื่อ – นามสกุล
- 1.2 วัน – เดือน – ปี เกิด อายุ
- 1.3 ที่อยู่ในปัจจุบัน และที่อยู่ของบรรพบุรุษในอดีต(ถ้ามี)
- 1.4 ความเกี่ยวข้องกับสายตระกูลพ่อค้าท้องถิ่นเชื้อสายจีนเมืองสงขลา
- 1.5 เล่าประวัติชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์
- 1.6 เล่าประวัติชีวิตของบรรพบุรุษ (ปู่ ย่า ตา ยาย ทวด ลุง ป้าน้า อา พี่ น้อง) โดยเน้นประเด็นที่ว่า เป็นใคร มาจากไหน การเข้ามาตั้งถิ่นฐานของบรรพบุรุษ การเคลื่อนย้ายที่อยู่ของบรรพบุรุษ)

2 หมวดคำถามที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย

- 2.1 เล่าถึงการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของครอบครัว และบรรพบุรุษ
- 2.2 เล่าถึงการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจชุมชนถนนนครในและนครนอก
- 2.3 เล่าถึงสภาพบ้านเมือง (สภาพแวดล้อม ความเปลี่ยนแปลงของชุมชน สถานที่ต่างๆ ในเมืองสงขลา เช่น ตลาด บ้านเรือน วัด ย่านการค้า ป้อม กำแพงเมือง จวนเจ้าเมือง)
- 2.4 เล่าถึงวิถีการดำรงชีวิตของครอบครัว ชุมชน และปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน
- 2.5 เล่าถึงความสัมพันธ์ทางเครือญาติระหว่างกลุ่มตระกูลต่างๆ ในถนนนครในและนครนอก
- 2.6 ให้เล่าถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนจีนกับคนกลุ่มต่างๆ ในเมืองสงขลา

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวศรีสุพร ช่างสกุล เกิดวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2501 สำเร็จการศึกษา
ระดับปริญญาตรี ศิลปศาสตรบัณฑิต(ประวัติศาสตร์) จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสาน
มิตร ปีการศึกษา 2524 ระดับปริญญาโท อักษรศาสตรมหาบัณฑิต(ประวัติศาสตร์) จาก
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2529 เข้าศึกษาระดับปริญญาเอกในปีการศึกษา 2543.
สาขาวิชาประวัติศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากบัณฑิตวิทยาลัย จำนวน 20,500 บาท ได้รับเงินทุน
สนับสนุนการศึกษาระดับปริญญาเอกจาก มูลนิธิวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จำนวน 60,000 บาท
ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ ภาควิชาสารัตถศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90112